

Список використаних джерел

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. Київ: Світич, 2008. 430 с.
2. Биковець Л. Л. Вплив рухів пальців рук на розумовий та мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 2. С. 124–131.
3. Биковець Л. Л. Сучасні підходи до корекційно-розвиткової роботи з дітьми, які мають порушення мовлення. *Актуальні проблеми психології*. 2015. № 11(3). С. 127–134.
4. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харків : Ранок, 2012. 234 с.
5. Богуш А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку: навч. посіб. Київ: Видавничий дім Слово, 2019. 344 с.
6. Крутій К. Л. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Запоріжжя: ЛПРС, 2005. 208 с.
7. Кузнєцова Т. Розум на кінчиках пальців. Семінар-практикум для вихователів із розвитку дрібної моторики в дітей. *Дитячий садок. Управління*. 2017. № 7 (лип.). С. 12–16.
8. Левківська О. Розвиток дрібної моторики у дітей дошкільного віку. *Психолог дошкілля*. 2018. № 9. С. 3–8.
9. Лепеха Л. П., Городиська М. Б. Логопедичні ігри в корекційній роботі з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення. Львів Дрогобич: Посвіт, 2017. 76 с.
10. Логопедія. Підручник. Третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М. Шеремет. Київ: Слово, 2017. 672 с.
11. Рібцун Ю. В. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 192 с.
12. Терещенко І. Як розвивати моторику в дошкільників. *Вихователь-методист дошк. закл. : щоміс. спеціаліз. журн.* 2018. № 10. С. 43–48.

Ольга Лоб,

викладач-стажист,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ТА ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВО ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Організація інклюзивного навчання завжди залишається актуальною, а особливо зараз, коли спостерігається неочікувана та досить негативна для навчального процесу ситуація в Україні, інклюзивне навчання потребує особливої уваги.

Організація інклюзивного навчання має проходити у відповідності до безпекової ситуації у кожному регіоні нашої країни. А діти з особливо освітніми потребами (далі – ООП) повинні відчувати надійний захист та підтримку з боку викладачів та батьків.

Діти з ООП є більш вразливими в подібних ситуаціях - на усіх рівнях життєдіяльності, а особливо: емоційному, когнітивному та поведінковому. Через свої особливості та вразливість діти з ООП піддаються підвищеному ризику стресових реакцій і тривоги, у них спостерігаються поведінкові зміни – неспокійність, гострі емоційні спалахи (гнів, плач, істерики), хвилювання або байдужість і апатія тощо [2].

Щоб забезпечити належне освітнє середовище для дітей з ООП, потрібно розробити відповідний план заходів в закладі освіти, який стосуватиметься безпосередньо керівника закладу освіти, вчителів і батьків дитини з ООП. Підхід до навчання осіб з ООП, має бути індивідуальним та базуватися на навчальних потребах, які необхідно задовольняти.

Керівники закладів освіти інклюзивного навчання мають забезпечити виконання певних завдань: визначити зрозумілий порядок дій у певних ситуаціях та готовність педагогічних працівників реагувати відповідно цього порядку; підтримка персоналу під час повернення до звичайного життя та функціонування; підтримка щоденної готовності до реагування та підтримка психологічно здорової атмосфери в закладі освіти.

Щоб підготувати дитину з ООП до реагування на надзвичайні ситуації, педагогічні працівники мають дотримуватися загальних рекомендацій для дітей з ООП, що дають можливість врахувати її потреби та можливості. До основних загальних рекомендацій належать:

1. Тренування: «Коли мені страшно, я можу бігти дуже швидко», «Коли нервуюсь, я хочу, щоб поруч був дорослий».

2. Повторення (візуальні та рельєфні значки, звукові підказки).

3. Підтримка дитини: «Боятися в такій ситуації – це нормально», «Давай трохи попереживаємо разом».

4. Переконавання: Ти не сама на жодному з етапів, як у звичайному житті, так і під час надзвичайної ситуації, поруч є надійний дорослий, який підкаже та допоможе.

5. Серія занять з соціально-емоційного навчання. (Вербальні та невербальні методи та засоби).

6. Додаткова підтримка та увага (на всіх етапах навчання та під час тренувань для учнів, які нещодавно прийшли на навчання).
7. Відпрацювання різних сценаріїв на тренування (в ігровій та рольовій формах).

8. Індивідуальні засоби впливу: сигналами можуть стати: вираз обличчя, мимовільні рухи певного зразка, зміни в мовних моделях, стереотипна поведінка, замкнутість, нервовість, повторюваність певних дій, тощо.

9. Моделювання поведінки: якщо ми не перевіримо рівень розуміння вказівки у дитини, то не дізнаємось, які сумніви та незрозумілі моменти залишилися у неї.

Важливою ланкою освітньо-виховного процесу у закладах загальної освіти є активна психологічна служба. Зокрема, важлива роль відводиться спілкуванню практичного психолога закладу з батьками та учнями з особливими потребами, які прибули із зони бойових дій.

Під час війни діти з особливими освітніми потребами постійно перебувають у стані невизначеності. Звук повітряної тривоги та вибухів, дорога та незнайомий простір у випадку евакуації – усе це викликає страх, розгубленість і тривогу. Оскільки ці діти мають обмежені можливості швидко реагувати та обробляти інформацію з навколишнього середовища, важливо запроваджувати у навчальний процес кроки підтримки, які допоможуть мінімізувати наслідки психологічної травми.

Також доцільно використовувати наступні кроки у навчанні дітей з ООП:

- стабілізувати психологічний стан дітей, за потреби надавати психологічну підтримку;
- створювати зону комфорту, яка буде асоціюватися з мирним життям, та сприятиме усталеному режиму дня, відволікати від тривожних новин;
- проводити заняття у спрощеній формі, не навантажуючи завданнями, не створюючи стресових ситуацій;
- передбачити менше нового академічного матеріалу, натомість більше звертати увагу на актуалізацію вивченого та повторення;
- включати творчі завдання (такі завдання сприяють нормалізації психологічного стану, дитина відволікається), більше дитячої літератури з позитивним сюжетом, творів про природу, тварин;
- розповідати чи інсценувати казки, використовувати елементи «лялькового театру» тощо;
- враховувати вікові особливості учнів – не привертати увагу до негативних моментів у молодшому віці (основні питання безпеки можна обговорювати в ігровій формі, з позитивним фоном), зі старшими учнями доцільно обговорювати безпекові моменти, ознайомити із відповідними наочними матеріалами (використовувати схеми, інфографіку лише з офіційних джерел МОН України, UNICEF Ukraine та ін.);
- дати учням віддчуття безпеки, впевненості, що дорослі можуть відповісти на важливі питання (обговорювати події війни спокійно, із врахуванням віку дітей, вислуховувати).

У момент повітряної тривоги, вчитель має сповістити дітей про тривогу, пояснити, що вони повинні пройти в укриття та припинити заняття.

Отже, не зважаючи на складні обставини війни, варто сприяти формуванню у дітей позитивного світосприйняття, запевняти у тому, що ворог зазнає поразки і незабаром ми знову повернемося до мирного життя. Використання різноманітних методів підтримки дітей з ООП під час війни та повоєнний час дадуть можливість ефективно подолати труднощі в ситуаціях, які можуть бути непередбачуваними та стресовими в освітньому процесі сучасного закладу освіти.

Список використаних джерел

1. Кобинець Я. Інклюзія під час війни: як підтримати дітей з особливими потребами? URL: <https://osvita.ua/school/method/87002/>
2. Лист МОН України «Про методичні рекомендації: Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми

потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації» № 1/11479-23 від 03.08.2023 р.

3. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2019 №530. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text>

4. Рівні підтримки для дітей з ООП: що змінюється та які виклики. URL: <https://nus.org.ua/articles/rivni-pidtrymky-dlya-ditej-z-oor-shho-zminyuyetsya-ta-yaki-vyklyky/>

5. Як підтримати наших дітей у зіткненні з викликами війни. Порадник для батьків. Коло сім'ї: Центр здоров'я та розвитку. Львів. 2023. 33 с.

Наталія Матвєєва,
кандидат педагогічних наук, доцент
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Реалізація засадничих завдань інклюзивної освіти на сучасному етапі торкається низки аспектів, що складають її змістове наповнення. З одного боку, це взаємодія усіх учасників освітнього процесу, людський фактор, особистісні й професійні характеристики, а з іншого – цілісна підготовка закладу освіти до реалізації інклюзивного навчання: умови, створені з урахуванням потреб та можливостей учнів з порушеннями розвитку, кадрове забезпечення й співпраця з іншими освітніми закладами, громадськістю, родинами здобувачів тощо. Сьогодні система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення права кожного на освіту та її отримання за місцем проживання, потребує змін та удосконалення. Так, практика засвідчує, що з часів запровадження інклюзивної освіти в Україні й до нині актуальними залишається чимало проблем, а саме:

а) невідповідне кадрове забезпечення (відсутність необхідних фахівців команди психолого-педагогічного супроводу у школі);

б) низький рівень поінформованості учителів-практиків (про медичні показники учнів, особливості їх фізичного розвитку, сильні й слабкі сторони, умови родинного виховання);

в) неякісне виконання професійного обов'язку в силу різних причин (психологічна неготовність до роботи з дітьми з різними нозологіями, невміння та небажання працювати в умовах інклюзії, надмірна завантаженість, емоційне виснаження та ін.).

Охарактеризовані чинники впливають на якість викладання, адаптацію освітнього процесу й середовища до потреб і можливостей здобувачів освіти з особливими потребами, сприяння ефективності навчання і виховання, налагодженню співпраці з іншими педагогами, освітніми закладами, батьками. Заслужовує на увагу й те, що здійснення інклюзивної освіти в сучасних умовах зазнає неабиякого впливу воєнних подій (погане фінансування, різноманіття